

บทที่ 4 ผลการศึกษา

การรายงานผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามโดยการสังเกต การเก็บแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้นั้นผู้วิจัยนำมาแจกแจงแยกเป็นประเด็นต่างๆที่สำคัญเพื่ออธิบายสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 บริบทของตลาด

4.1.1 ตำแหน่งที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

- ทิศเหนือติดกับธนาคารกรุงเทพสาขากะลา
- ทิศตะวันตกติดกับชุมชนบ้านเหล่า
- ทิศตะวันออกติดกับถนนพหลโยธิน
- ทิศใต้ติดกับถนนสาธารณะทางเข้าชุมชนบ้านเหล่า

4.1.2 ลักษณะและสภาพแวดล้อมทางกายภาพของตลาด

ตลาดสดเกาะคาตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ 2480 รวมเป็นระยะเวลากว่า 66 ปี มีเนื้อที่เริ่มแรก 2 ไร่ ในอดีตบริเวณตลาดสดเกาะคามีลักษณะเป็นป่า ยังไม่มีบ้านเรือนและแหล่งชุมชนเกิดขึ้นในบริเวณนั้น ต่อมาได้มีการก่อสร้างโรงงานน้ำตาล จึงทำให้พื้นที่ป่าตรงข้ามกับโรงงานน้ำตาลกลายเป็นแหล่งรวมของผู้ขายสินค้าอาหารสดจากชุมชนใกล้เคียง เพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคของคนงานในโรงงานน้ำตาล โดยการซื้อที่ดินจากเจ้าของตลาดในสมัยนั้น ซึ่งรูปแบบโครงสร้างของอาคารในอดีตยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน มีเพียงหลังคามุงจากสำหรับกันแดดกันฝนเท่านั้น

การบริหารจัดการตลาดสดเกาะคาในอดีต ยังไม่มีกฎระเบียบที่ชัดเจน เนื่องจากระบบการค้าขายในอดีตเป็นการค้าขายแบบวิถีชาวบ้าน ประกอบกับผู้ขายยังมีจำนวนน้อย มีเพียง 10-20 รายเท่านั้น ผู้ขายสินค้าในตลาดเป็นชาวบ้านที่อยู่อาศัยภายในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก ลักษณะการค้าขายจึงเป็นเพียงการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่ผู้ขายได้นำสินค้าพืชผักพื้นบ้านที่ปลูกได้ตามครัวเรือนของตนเท่านั้น ช่วงระยะเวลาในการค้าขายนั้นจะทำการขายเฉพาะในช่วงเช้าเท่านั้น หรือภาษาพื้นบ้านของภาคเหนือเรียกว่า “ กาดเช้า ” หรือ

“ กาดนัดเช้า ” ซึ่งเสร็จจากกิจกรรมการค้าขายในช่วงเช้าเรียบร้อยแล้ว ผู้ขายจึงได้แยกย้ายกันกลับบ้านของตน การจัดวางสินค้าและอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่างๆในอดีต ยังไม่มีการจัดระเบียบที่แน่นอน มีเพียงพื้นดินว่างเปล่าที่ให้ผู้ขายสามารถจัดของพื้นที่เพื่อวางสินค้า โดยผู้ที่มาจัดของพื้นที่ได้ก่อน ก็ได้ขายสินค้าบนพื้นที่นั้นเป็นประจำทุกวัน ไม่ได้มีกฎเกณฑ์แบ่งประเภทกลุ่มสินค้าที่แน่นอน สามารถวางขายสินค้าในบริเวณใดก็ได้ในพื้นที่ที่จัดไว้ให้ ลักษณะโครงสร้างของแผง สินค้าหรือโต๊ะเก้าอี้ นั้น ผู้ขายจะเป็นผู้นำมาเอง โดยนำกระบุงที่ใช้หาบสินค้าเป็นอุปกรณ์ในการวางขาย

ในปัจจุบันตลาดสดเกาะคามีเนื้อที่จำนวน 4 ไร่ มีเจ้าของตลาดเป็นผู้ผูกขาดในการบริหารจัดการแต่เพียงผู้เดียว ตลาดตั้งอยู่ตรงข้ามกับ โรงงานน้ำตาล ด้านฝั่งซ้ายของตลาดติดกับธนาคารกรุงเทพนับเรียงมาจนถึงสิ้นสุดที่ร้านขายยา ซึ่งติดกับถนนทางเข้าสาธารณะไปสู่ด้านหลังตลาด ตลาดสดเกาะคาประกอบด้วยพื้นที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ตลาดด้านภายใน และตลาดด้านนอก ซึ่งตลาดด้านในประกอบด้วยแผงประจำ แผงลอย อาคารพาณิชย์และห้องแถวที่หันหน้าเข้าหาสูตัวอาคารตลาด แผงประจำที่ตั้งอยู่ตรงกลางอาคารตลาดประกอบด้วยแผงไม้และแผงที่ทำด้วยปูนซีเมนต์ แผงลอยที่ทำด้วยไม้ตั้งอยู่บริเวณริมทางเดินเข้ามาสูตัวอาคารตลาดด้านในส่วนตลาดด้านนอกประกอบด้วย อาคารพาณิชย์ที่หันหน้าออกนอกอาคารตลาด ส่วนใหญ่จำหน่ายสินค้าที่ไม่ใช่อาหาร ขายของชำ ขายหนังสือ ร้านทำผม ขายเสื้อผ้า ฯลฯ

4.1.3 การเข้าถึง

การเข้าถึงตลาดสดเกาะคามีนั้นสามารถใช้เส้นทางสายหลักของอำเภอคือถนนพหลโยธิน และเข้าสู่ด้านหลังตลาดได้โดยใช้ถนนสาธารณะซึ่งเป็นเส้นทางเข้าสู่ชุมชนบ้านเหล่า และจัดให้มีลานจอดรถอยู่ด้านหลังตลาด เอาไว้สำหรับขนส่งสินค้าและเป็นที่จอดรถสำหรับผู้ซื้อที่มาใช้บริการของตลาด

ตารางที่ 1 จำนวน (คน)และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ชาย

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ		
ชาย	30	23.8
หญิง	96	76.2
รวม	126	100
อายุ		
ไม่เกิน20ปี	2	1.6
21ปี-30ปี	10	7.9
31ปี-40ปี	36	28.6
มากกว่า 40 ปี	78	61.9
รวม	126	100
ภูมิลำเนา		
เป็นคนเกาะคาโดยกำเนิด	94	74.6
มาจากอำเภออื่นๆของจังหวัดลำปาง	9	7.1
มาจากจังหวัดอื่นๆ	23	18.3
รวม	126	100
การศึกษา		
ไม่เกินป.6	51	40.5
มัธยมศึกษา ม.1-ม.6	38	30.2
ปวช.,ปวส.,ปวท.,อนุปริญญาเทียบเท่า	27	21.4
ปริญญาตรีขึ้นไป	10	7.9
รวม	126	100
ช่วงระยะเวลาที่จำหน่ายสินค้า		
06.00น.-12.00น.	37	29.4
12.00น.-18.00น.	22	17.5
06.00น.-18.00น.	67	53.2
รวม	126	100

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเภทสินค้าที่จำหน่าย	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
อาหารสด	38	30.2
อาหารแปรรูป	20	15.9
อาหารปรุงสำเร็จ	40	31.7
สินค้าที่ไม่ใช่อาหาร	28	22.2
รวม	126	100
ช่วงระยะเวลาเปิดดำเนินการ		
ต่ำกว่า 10 ปี	50	39.7
11-20 ปี	52	41.3
21-30 ปี	16	12.7
มากกว่า 40 ปี	8	6.3
รวม	126	100
รายได้รวมต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	36	28.6
5,001-10,000 บาท	54	42.9
10,001-15,000 บาท	25	19.8
มากกว่า 15,000 บาท	11	8.7
รวม	126	100

4.1.4 สภาพสังคมและเศรษฐกิจ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก เนื่องจากรับเอาวัฒนธรรมของชาวตะวันตกโดยผ่านระบบการค้าขายระหว่างประเทศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนไทย โดยบทบาทของสมาชิกในครอบครัวคือผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นการขยายโอกาสในการทำงานของผู้หญิงเพื่อช่วยกันหาเลี้ยงตัวเองและครอบครัว ในปัจจุบันจะสังเกตเห็นได้ว่ากิจกรรมการค้าขายภายในตลาดและการค้าขายรายย่อยยังคงถูกครอบครองโดยผู้หญิงมากกว่าผู้ชายอยู่โดยทั่วไป ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ, สังคม, การเมืองและการปกครองไปแล้วก็ตาม โดยกษัตริย์ไม่ได้เป็นผู้ขาย เนื่องจากการปกครองระบอบประชาธิปไตยไม่ได้ให้อำนาจกษัตริย์ในลักษณะเดิมอีกต่อไป และแม้ว่าในปัจจุบันจะมีคำว่า “นายทุน” และ “พ่อค้าคนกลาง” อันเป็นคำที่มีความหมายถึงผู้ชายที่ทำการค้าระหว่างประเทศหรือการค้าขายรายใหญ่ก็ตาม แต่ในความเป็นจริงอาจไม่เป็นเช่นนั้นเสมอไปก็ได้ คือผู้หญิงก็สามารถที่จะเป็นนายทุน และพ่อค้าคนกลางได้ด้วย (นวรรตน์ นพหิรัญ, 2540)

จากผลการศึกษาในตารางที่ 1 สามารถนำข้อมูลทั่วไปของผู้ขายมาอธิบายสภาพสังคมและเศรษฐกิจโดยทั่วไปพบว่าเพศชายหรือพ่อค้า เป็นผู้ขายในตลาดสดเกาะคาคิดเป็นร้อยละ 23 ในขณะที่เพศหญิงหรือแม่ค้า เป็นผู้ขายในตลาดสดเกาะคา คิดเป็นร้อยละ 76 ย่อมแสดงให้เห็นว่าเพศหญิงเป็นผู้ขายของในตลาดสดเกาะคา มากที่สุด และเพศหญิงในสังคมไทยยังคงมีบทบาทสำคัญในกิจกรรมทางการค้าขายซึ่งพบเห็นได้โดยทั่วไป ส่วนใหญ่แล้วอายุโดยเฉลี่ยของผู้ขายมีอายุมากกว่า 40 ปี ส่วนลำดับรองลงมาผู้ขายส่วนใหญ่มีอายุ 31 ปี – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 28 อายุ 21 ปี – 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 7 และไม่เกิน 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 1 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าผู้ขายโดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคนคือ อายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป นั่นอาจเป็นไปได้ว่าผู้ขายที่มีอายุน้อยนั้นยังอยู่ในช่วงวัยของการศึกษา ซึ่งไม่ได้ยึดเป็นอาชีพหลัก ผู้ขายในตลาดสดเกาะคาโดยส่วนใหญ่เป็นคนเกาะคาโดยกำเนิด คิดเป็นร้อยละ 74 มาจากจังหวัดอื่นๆคิดเป็นร้อยละ 18 และมาจากอำเภออื่นๆของจังหวัดลำปาง คิดเป็นร้อยละ 7 ตามลำดับ การศึกษาสูงสุดของผู้ขายพบว่าจบเพียงแค่ไม่เกิน ป. 6 คิดเป็นร้อยละ 40 มัธยมศึกษา ม.1-ม.6 คิดเป็นร้อยละ 30 ปวช., ปวส., ปวท., อนุปริญญาเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 21 และปริญญาตรีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 7 ตามลำดับ

ตลาดสดเกาะคาเริ่มเปิดตลาดเวลาตี 3 หรือ 03.00 น. ซึ่งรูปแบบการค้าในช่วงเริ่มเปิดตลาด ส่วนใหญ่เป็นการค้าส่ง โดยนำสินค้ามาจำหน่ายบริเวณด้านหน้าตลาดให้แก่ผู้ขายรายย่อยหรือผู้ขายปลีก ซึ่งผู้ขายรายย่อยเหล่านี้จะซื้อสินค้าจากตลาดสดเกาะคาไปขายปลีกในหมู่บ้านของตน และสินค้าที่นำมาจำหน่ายในช่วงเปิดตลาด เป็นสินค้าประเภทอาหารสดโดยส่วน

ใหญ่ เช่น ผักสด ผลไม้ เป็นต้น โดยขายส่งสินค้าในปริมาณมาก เพื่อกักตุนสินค้าไว้ขายปลีกในช่วงเวลาต่อไปคือ ช่วงบ่ายและช่วงเย็น ซึ่งช่วงระยะเวลาที่ผู้ขายเลือกจำหน่ายสินค้ามากที่สุดคือ เวลา 06.00น. — 18.00น. คิดเป็นร้อยละ 53 เวลา 06.00น. — 12.00น. คิดเป็นร้อยละ 29 เวลา 12.00น. — 18.00น. คิดเป็นร้อยละ 17 ดังนั้นในช่วงเวลา 06.00น. — 18.00น. เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมและถูกเลือกมากที่สุด อาจเป็นไปได้ว่าตลาดสดเกาะคาเป็นตลาดที่เปิดขายตลอดวัน จึงทำให้ผู้ขายต้องการเสนอขายสินค้าของคนได้อย่างเต็มที่ เพื่อเป็นประโยชน์ในการหารายได้เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ผู้ขายภายในตลาดได้เลือกช่วงระยะเวลาในการจำหน่ายสินค้าคือขายทั้งวันนั้น สินค้าที่ขายก็แตกต่างกันไปในแต่ละช่วงระยะเวลาอีกด้วย แต่โดยส่วนใหญ่ผู้ขายอาหารปรุงสำเร็จจำพวก อาหารถุงสำเร็จพร้อมรับประทานได้เลย มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31 รองลงมาคือ อาหารสดคิดเป็นร้อยละ 30 สินค้าที่ไม่ใช่อาหารคิดเป็นร้อยละ 22 และอาหารแปรรูปคิดเป็นร้อยละ 15 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าผู้ขายอาหารสดมีจำนวนใกล้เคียงกับผู้ขายอาหารปรุงสำเร็จ ดังนั้นตลาดสดยังคงความเป็นตลาดสดที่ขายอาหารสดเป็นส่วนใหญ่ และยังคงเป็นสถานที่ที่ได้จัดไว้สำหรับผู้ขายและผู้ซื้อ ได้ใช้เป็นที่ชุมนุมกันเป็นประจำเพื่อทำการจำหน่ายสินค้าต่างๆ ได้แก่ พวกเนื้อสัตว์ ผักสด ผลไม้ หรืออาหารอันมีสภาพเป็นของสดที่ประกอบแล้วเสีงง่าย

เนื่องจากตลาดสดเกาะคาเป็นตลาดสดที่เก่าแก่ เปิดดำเนินการมาเป็นระยะเวลา กว่า 66 ปี จึงทำให้มีผู้ขายประกอบอาชีพค้าขายมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยผู้ขายส่วนใหญ่เปิดดำเนินการรวมระยะเวลา 11 — 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 41 รองลงมาคือรวมระยะเวลาดำกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 39 รวมระยะเวลา 21 — 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 12 และรวมระยะเวลามากกว่า 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 6 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า รายได้ส่วนใหญ่ของผู้ขายในตลาดสดเกาะคาในแต่ละรายนั้นแตกต่างกัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนโดยเฉลี่ยเท่ากับ 5,001 — 10,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 42 รองลงมาคือต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 28 รองลงมาคือ 10,001-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 19 และรายได้มากกว่า 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 8 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าผู้ขายส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ประมาณ 5,001-10,000 บาท อาจเป็นไปได้ว่าผู้ขายอาหารสดและอาหารปรุงสำเร็จเป็นผู้ขายที่มีจำนวนมากที่สุด ซึ่งมีรูปแบบการขายปลีกขายย่อยที่ขายสินค้าเหมือนกันอยู่หลายแห่ง จึงทำให้มีการแข่งขันทางการค้าค่อนข้างสูง อาจทำให้เป็นการกระจาย รายได้สู่แผงอื่นอีกด้วย

อาจกล่าวสรุปได้ว่าตลาดสดเกาะคาได้พัฒนาการจากตลาดนัดขนาดเล็ก ซึ่งได้ถูกสร้างขึ้นในบริเวณที่ยังไม่มีชุมชนเกิดขึ้น แต่เมื่อได้มีการก่อสร้างตลาดสดเกาะคาขึ้น ทำให้เกิดแหล่งชุมชนขึ้นในบริเวณดังกล่าว ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าตลาดสดเกาะคาเป็นสถานที่รวมตัวของชุมชนบริเวณใกล้เคียงต้องการอยู่อาศัยใกล้กับตลาดเพื่อประกอบอาชีพค้าขาย ซึ่งประกอบด้วย

สินค้ามากมายหลายชนิด โดยเฉพาะอาหารปรุงสำเร็จ อย่างไรก็ตามตลาดสดไม่สามารถบริหารจัดการในด้านต่างๆให้เป็นไปอย่างมีระเบียบได้ หากไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ขายในตลาด ในการจัดตั้งตลาดเจ้าของตลาดจะต้องดำเนินการให้ถูกหลักสุขาภิบาลตลาด โดยเฉพาะในการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในตลาดเป็นสิ่งสำคัญจะต้องคำนึงถึงในเรื่องของความสะอาด และความปลอดภัยของอาหาร ซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความสำคัญยิ่ง ดังนั้นในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมตลาดสดจะต้องดำเนินงานร่วมกันระหว่างเจ้าของตลาดและผู้ขายเพื่อให้ตลาดสดเป็นตลาดสดที่ถูกสุขลักษณะตามหลักสุขาภิบาลตลาด

4.2 พฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของเจ้าของตลาดและผู้ขาย

จากการสำรวจสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของตลาดสดเกาะคาพบว่าพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของเจ้าของตลาดและผู้ขายในการจัดการสิ่งแวดล้อมตลาดสด ในการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในตลาดสดเกาะคา ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในตลาดสดเกาะคา ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่สำรวจได้มาทำการแยกวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นที่สำคัญ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สุขลักษณะทั่วไปของตลาด

โครงสร้างของอาคารไม่สามารถรับลมจากภายนอกได้เท่าที่ควร เนื่องจากอาคารพาณิชย์ที่ตั้งล้อมรอบอาคารของตลาดด้านในยังปิดกั้นทิศทางของลม และถึงแม้หลังคาเป็นแบบสูงโปร่งระบายอากาศแบบธรรมชาติ แต่ยังพบกับปัญหาบางประการคือ ในช่วงฤดูฝนไม่มีการออกแบบเพื่อป้องกันฝนอย่างมิดชิด ดังนั้นเวลาฝนตกจึงทำให้ฝนสาดเข้ามาในตัวอาคาร อีกทั้งยังทำให้พื้นของตลาดเปียกเฉอะแฉะ ไม่สะดวกในการทำกิจกรรมการค้าภายในตลาด บริเวณ หลังคาที่เช่นเดียวกันมีหยากไย่คราบดำติดอยู่ ทำให้เป็นแหล่งสะสมของฝุ่นละอองต่างๆและสิ่งสกปรกต่างๆ

2. การจัดการขยะมูลฝอย

ที่พักขยะของตลาดซึ่งตั้งอยู่ภายใต้อาคารตลาดและตั้งใกล้กับห้องส้วมของตลาด อีกทั้งยังตั้งติดกับถังน้ำที่มีไว้ให้บริการแก่ผู้ขายอีกด้วย จึงทำให้พื้นที่บริเวณดังกล่าวเกิดความสกปรกเป็นอย่างมาก สถานที่ตั้งของที่พักขยะดังกล่าวไม่สะดวกต่อการเก็บขยะของเทศบาล เนื่องจากถนนทางเข้าไปสู่ด้านในตัวอาคารด้านหลัง เป็นถนนช่องแคบขนาดเล็ก มีเพียงรถยนต์และรถจักรยานยนต์เท่านั้นที่เข้าไปได้โดยสะดวก ส่วนอุปกรณ์หรือถังที่ใช้ในการเก็บขยะนั้นทำด้วยถังพลาสติกโดยไม่มีการปิดฝาให้มิดชิด ทำให้ขยะล้นออกมาจนถึง อีกทั้งจำนวนถังขยะมีไม่เพียงพอต่อขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน จึงทำให้ผู้ขายต้องวางถุงขยะของตนกองไว้บริเวณดังกล่าว

ทำให้สัตว์และแมลงพาหะนำโรคต่างๆไปทำการขุ้ยเขี่ยได้ง่าย และไม่ได้จัดให้มีถังสำหรับแยกขยะเปียกและขยะแห้งอีกด้วย ในการจัดเก็บขยะมูลฝอยของตลาดโดยการจัดให้มีคนเก็บขยะมูลฝอยเป็นประจำทุกวัน แต่ในการเก็บกวาด ผู้เก็บรวบรวมเศษขยะไม่สะอาด ยังคงเหลือเศษขยะเป็นบางส่วนบริเวณตามพื้นของตลาด อีกทั้งยังปฏิบัติตัวไม่ถูกสุขลักษณะส่วนบุคคลอีกด้วย

3. การจัดการน้ำดื่มมาใช้

การให้บริการน้ำใช้ในตลาดนั้น เป็นน้ำบ่อที่ถูกสูบขึ้นมาเก็บไว้ในถังรองรับน้ำที่ไม่สะอาดมีสนิมเกาะรอบตัวถัง และน้ำมีเศษตะกอนต่างๆตกค้างอยู่ในถัง โดยไม่มีฝาปิดที่มิดชิด ทำให้น้ำสกปรก คุณภาพของน้ำไม่สะอาด ไม่สามารถนำมาล้างภาชนะต่างๆได้

4. การจัดการน้ำเสีย

การสร้างทางระบายน้ำนั้นไม่ได้วางท่อตามความยาวของแผงทุกแผง จัดวางท่อเฉพาะบางส่วนเท่านั้น โดยวางท่อเฉพาะรอบตัวอาคารและตรงกลางตัวอาคารตลาด และไม่ได้มีการจัดสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียหรือบ่อดักไขมัน เพื่อใช้บำบัดน้ำเสียข้างต้นก่อนที่จะระบายลงสู่ท่อสาธารณะ ทางระบายน้ำสามารถเปิดได้เป็นบางจุดเท่านั้น บางจุดสังเกตเห็นได้คือมีการเจาะท่อทางระบายน้ำเพื่อใช้ในการเทน้ำทิ้ง ส่วนใหญ่สร้างฝาปิดอย่างมิดชิดโดยเทปูนทับไม่สามารถเปิดออกทำความสะอาดได้ อีกทั้งในช่วงฤดูฝนน้ำในท่อทางระบายน้ำล้นออกมานอกท่อ ซึ่งเป็นน้ำทิ้งที่ไม่สะอาดเกิดจากการอุดตันของท่อระบายน้ำ ทำให้บริเวณพื้นของตลาดเปียกแฉะแฉะ

5. การจัดการสิ่งปฏิกูล

ห้องส้วมของตลาดมีลักษณะเป็นส้วมซึม ห้องน้ำไม่ค่อยสะอาดเท่าที่ควรและมีกลิ่นเหม็นมาก น้ำที่มีไว้ใช้ในการชำระล้างไม่ค่อยสะอาดและมีไม่เพียงพอต่อการชำระล้าง

6. การจัดการสัตว์และแมลงพาหะนำโรค

สภาพโดยทั่วไปนั้นแมลงวันมีจำนวนค่อนข้างมาก ในแต่ละแผงได้จัดหาอุปกรณ์ในการป้องกันแมลงวัน รวมทั้งสัตว์และแมลงพาหะนำโรคอื่นๆ เช่น หนู แมลงสาบ เป็นต้น ซึ่งที่ผ่านมาจากเจ้าของตลาดได้ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้เข้ามาให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการกำจัด และทางเจ้าหน้าที่ได้แจกกรงดักหนูให้แก่ผู้ขายอีกด้วย ส่วนสัตว์พาหะอื่นๆ เช่น หมาและแมวนั้น ยังคงมีให้เห็นอยู่บริเวณด้านหลังตลาดทั้งที่มีเจ้าของและไม่มีเจ้าของ ได้อาศัยอยู่บริเวณตามแผงสินค้า ทำให้เกิดความสกปรกไม่น่าดูต่อผู้พบเห็น

7. การทำความสะอาดตลาด

ตัวอาคารยังคงมีหยากไย่เป็นคราบสีดำติดอยู่บริเวณ โครงสร้างโดยรอบ และพื้นตลาดมีคราบสีดำสกปรกติดอยู่ โดยเฉพาะบริเวณแผงสินค้าที่สร้างด้วยไม้

8. สุขลักษณะของผู้ขาย

โดยภาพรวมลักษณะการแต่งกายก่อนข้างสะอาดเรียบร้อย สุขลักษณะในการใช้อุปกรณ์และภาชนะที่ใช้ในการประกอบและปรุงอาหารไม่ค่อยสะอาดเท่าที่ควร ภาชนะที่ใช้ในการบรรจุอาหารพบว่าโดยส่วนใหญ่ไม่ได้จัดหาภาชนะมาปกปิดอาหารที่ตนขาย

4.3 ความรับผิดชอบของเจ้าของตลาดต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมตลาดสดเกาะคา

การบริหารกิจการตลาดของเจ้าของตลาดจะต้องดำเนินงานภายใต้ข้อบังคับของกฎหมาย เพื่อให้ตลาดสดถูกหลักสุขาภิบาล ซึ่งทำให้ประชาชนได้รับบริโภคอาหารที่สะอาดและปลอดภัย ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ที่เจ้าของตลาดจะต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ในการดูแลเอาใจใส่ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในตลาด และจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมที่เจ้าของตลาดเห็นว่าสิ่งที่กระทำนั้นจะต้องคำนึงถึงผลเสียที่เกิดกับสิ่งแวดล้อมของส่วนรวมที่ตนเองอาศัยอยู่ การที่เจ้าของตลาดจะมีความรับผิดชอบได้นั้นจะต้องมีการแสดงออก หรือมีการปฏิบัติเป็นประจำ จึงจะถือได้ว่าเจ้าของตลาดมีความรับผิดชอบได้ จากผลการศึกษาในเรื่องการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในตลาดสดนั้น สามารถแยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. สุขลักษณะทั่วไปของตลาด

1.1 โครงสร้างอาคาร

ตัวอาคารของตลาดมีลักษณะเป็นอาคารชั้นเดียว มีลักษณะเป็นแบบเปิดโล่ง ไม่มีผนังปิดล้อมรอบ โครงสร้างของอาคารทำด้วยไม้ ตัวอาคารสร้างยกสูงเหนือลมโดยทำหลังคาในลักษณะที่ยกระดับให้ต่างกัน เพื่อเป็นช่องระบายอากาศแบบวิธีธรรมชาติ ตัวอาคารของตลาดจัดได้ว่าเป็นตัวอาคารที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับตลาดสดโดยทั่วไปในปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะเป็นแบบเปิดโล่ง ไม่มีกำแพงกั้น และการใช้วัสดุต่างๆ ของโครงสร้างอาคารมีความปลอดภัยทำด้วยวัสดุถาวรคงทน มั่นคงและแข็งแรง ถึงแม้ว่าจะเป็นอาคารที่มีโครงสร้างที่ทำจากไม้ แต่มีจำนวนเสาหลายต้นที่ใช้เป็นฐานรองรับอาคาร และยังคงสภาพที่สมบูรณ์เนื่องจากการปรับปรุงบ้างแล้วบางส่วนของอาคารตลาด

1.2 ลักษณะของแผงและร้านค้า

ลักษณะของแผงและร้านค้าภายในตลาดสดเกาะคาสามารถแยกประเภทได้

6 ประเภท ดังนี้

(1) แผงประจำ

แผงประจำของผู้ขายตั้งอยู่ตรงกลางภายในตัวอาคารของตลาด
เจ้าของตลาดได้จัดสร้างให้เป็นแท่นคอนกรีตแบบมีที่ตั้งถาวรไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ ซึ่งมีขนาด
ความกว้าง 1 เมตร สูง 80 เซนติเมตร ยังคงมีบางส่วนเป็นแผงที่มีโครงสร้างแบบเดิมอยู่คือทำ
ด้วยไม้ และด้านล่างของแผงเป็นลักษณะเปิดโล่งสามารถเก็บสินค้าหรืออุปกรณ์ที่จำเป็นในการค้า
ขายได้

(2) แผงลอย

แผงลอยเป็นแผงที่ผู้ขายไม่มีแผงประจำ ลักษณะของแผงลอยทำด้วย
ไม้ประกอบขึ้นเป็นโต๊ะเอาไว้สำหรับวางขายสินค้า สามารถยกหรือเคลื่อนย้ายไปมาได้ ความสูง
ของแผงสูงกว่า 60 เซนติเมตร

(3) หาบเร่

หาบเร่เป็นลักษณะของการวางสินค้ากับพื้นบริเวณริมทางเดิน
สาธารณะ ไม่มีแผงประจำ และเจ้าของตลาดไม่ได้สร้างโต๊ะหรือแผงไว้ให้บริการแต่อย่างใด

(4) อาคารพาณิชย์

อาคารพาณิชย์ตั้งอยู่ล้อมรอบตัวอาคารตลาด เจ้าของตลาดได้สร้าง
ขึ้นไว้สำหรับให้เช่าเป็นที่พักอาศัยและเพื่อทำการค้า

(5) ห้องแถว

ห้องแถวได้สร้างขึ้นภายในตัวอาคารตลาดด้านใน สร้างขึ้นไว้
สำหรับขายสินค้าโดยเฉพาะ ไม่ได้จัดไว้เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย มีลักษณะเป็นห้องว่างและกันเป็นห้อง
แถวจำนวนหลายห้องติดกันมีหลังคาและประตูปิดอย่างมิดชิด

(6) ร้านอาหาร

ร้านอาหารเป็นแบบกึ่งร้านอาหารที่ยังไม่สมบูรณ์แบบ กล่าวคือ
ไม่มีห้องกันเป็นสัดส่วนและไม่มีห้องส้วมภายในร้านให้เป็นกิจจะลักษณะ ร้านอาหารเหล่านี้
จำหน่ายอาหารประเภทปรุงสำเร็จ เป็นร้านขายอาหารตามสั่ง ร้านก๋วยเตี๋ยว ร้านขายข้าวแกง
ร้านอาหารที่ตั้งอยู่ในอาคารตลาดด้านใน ไม่ได้มีไม้หรือฝาผนังปิดกั้นอาณาเขตแต่อย่างใด
ร้านเหล่านี้ตั้งติดกันสามารถเดินเข้าออกทะลุผ่านถึงกันได้โดยสะดวก

ในการจัดเก็บค่าเช่าสำหรับผู้ขายในตลาด เจ้าของตลาดได้ติดตาม
ความยาวของแผงหรือตามบริเวณพื้นที่ที่ร้านอาหารหรือแผงสินค้าได้ทำการจับจองเพื่อขายสินค้า
ของตน โดยทำการเก็บค่าเช่าเป็นรายวัน ส่วนอาคารพาณิชย์หรือห้องแถวจัดเก็บแบบเหมาเป็น
รายปี คือค่ากินเปล่าที่จะต้องจ่ายก่อน หลังจากนั้นต้องเสียค่าเช่าเป็นรายวันต่างหาก

1.3 การจัดกลุ่มประเภทสินค้าภายในตลาด

การจัดกลุ่มประเภทของสินค้า ทางเจ้าของตลาดได้จัดกลุ่มประเภทของสินค้าไว้ยู่กลุ่มเดียวกันที่เห็นเด่นชัดมากที่สุด ได้แก่ ร้านอาหารที่ขายอาหารปรุงสำเร็จ สามารถรับประทานในร้านได้ ประกอบด้วย ร้านก๋วยเตี๋ยว ร้านขายข้าวแกง ร้านอาหารตามสั่ง ร้านอาหารเหล่านี้ตั้งอยู่ในตัวอาคารตลาดด้านใน ได้จัดให้แยกออกไปอีกด้านหนึ่งรวมกันอยู่ใกล้ทางเข้าของตลาดด้านหน้า

1.4 แสงสว่าง

แสงสว่างของตลาดภายในอาคารได้มีการสร้างหลังคาเป็นแบบโปร่งแสง สลับกับหลังคากระเบื้อง เพื่อรับแสงจากดวงอาทิตย์ และได้จัดให้มีไฟนีออนขึงกับไม้วางเรียงยาวตลอดแผงที่ขายภายในอาคารตลาด และจัดให้มีการเปิดปิดไฟเป็นเวลา หากผู้ขายต้องการใช้อุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่างๆนอกเหนือจากนี้ อย่าง เช่น พัดลม ผู้ขายก็จะต้องเสียค่าใช้จ่ายตามอัตราที่ตนได้ใช้ไป

1.5 ทางเดินภายในตลาด

ทางเดินภายในตลาดได้จัดสร้างสำหรับผู้ซื้อและผู้ขาย มีความกว้างประมาณ 1 เมตร 50 เซนติเมตร ทางเดินปูด้วยคอนกรีตทั้งตลาด สภาพโดยทั่วไปทางเดินค่อนข้างเดินได้สะดวกในช่วงที่กิจกรรมการค้าไม่ค่อยหนาแน่น อย่างไรก็ตามในช่วงที่มีผู้ใช้บริการเป็นจำนวนมากในช่วงเช้าและช่วงเย็นซึ่งเป็นช่วงที่มีผู้มาใช้บริการมากที่สุด ทางเดินที่ได้สร้างไว้ นั้นไม่สามารถรองรับกับจำนวนผู้ขายที่เพิ่มมากขึ้น

1.6 การระบายอากาศ

การระบายอากาศภายในตลาดเป็นลักษณะการระบายอากาศแบบวิถีธรรมชาติโดยสร้างตัวอาคารให้ยกสูงขึ้นเหนือลม สร้างหลังคาต่างระดับเพื่อระบายอากาศ และจัดให้มีพัดลมดูดอากาศ 3 ตัวติดอยู่กับหลังคาตรงกลางอาคารตลาด และอีกส่วนได้จัดให้มีอีก 3 ตัวติดกับหลังคาในส่วนของกลุ่มร้านอาหาร เพื่อให้ให้อากาศได้ระบายถ่ายเทมากยิ่งขึ้น

1.7 การให้บริการ

การให้บริการสำหรับผู้มาใช้บริการนั้น เจ้าของตลาดได้จัดให้มีสถานที่จอดรถซึ่งอยู่ด้านหลังตลาด เพื่อใช้สำหรับขนถ่ายสินค้าของผู้ขายและสำหรับผู้ซื้อที่มาใช้บริการ นอกจากนี้ยังสามารถจอดรถทางด้านหน้าตลาด ซึ่งเป็นที่จอดรถสาธารณะติดกับถนนสายหลักของอำเภอเกาะคา

2. การจัดการขยะมูลฝอย

เจ้าของตลาดได้สร้างที่พิกขยะรวมของตลาดไว้ด้านหลังบริเวณลานจอดรถในระยะเริ่มแรก แต่ในปัจจุบันย้ายที่พิกขยะรวมของตลาดไว้ด้านในตัวอาคาร ซึ่งตั้งอยู่ด้านหลังติดกับห้องส้วม ลักษณะของที่พิกขยะเป็นแบบถังขยะพลาสติกขนาดใหญ่ ที่มีทั้งฝาปิดและแบบไม่มีฝาปิด และได้จ้างคนเก็บกวาดขยะเพียงคนเดียว โดยให้เก็บกวาดขยะทุกวันหลังจากเลิกกิจกรรมทางการค้าขายในช่วงเช้าและช่วงเย็น

3. การจัดการน้ำดื่มน้ำใช้

การจัดการน้ำดื่มที่เจ้าของไม่ได้มีไว้ให้บริการ ผู้ขายจะนำมาเองจากที่บ้านหรือบางรายก็ซื้อจากผู้รับเหมาส่งน้ำดื่ม ส่วนน้ำใช้ชำระล้างสิ่งสกปรกต่าง ๆ นั้น เจ้าของตลาดจัดให้ไว้ให้ทั้งน้ำบ่อและน้ำประปา น้ำบ่อสำหรับชำระล้างสิ่งปรกต่าง ๆ น้ำบ่อถูกสูบขึ้นมาเก็บไว้ในถังเหล็กจัดให้มีจำนวน 2 ถัง ซึ่งตั้งอยู่ด้านหลังอาคารใกล้กับที่พิกขยะของตลาด ส่วนน้ำประปาต่อท่อกลางของตลาดไว้ให้บริการ ซึ่งได้จัดวางท่อประปายาวขนานไปกับแผงประจำเป็นบางส่วนเท่านั้น

4. การจัดการน้ำเสีย

การจัดการน้ำเสียของตลาด เจ้าของตลาดได้สร้างทางระบายน้ำเป็นระบบเปิด มีลักษณะเป็นคอนกรีตมีฝาปิด และมีช่องรูรอยต่อระหว่างฝาปิดที่มีความกว้างเล็กน้อยเพื่อให้ น้ำได้ไหลลงได้ ทางระบายน้ำได้สร้างให้มีความยาวขนานไปกับแผงสินค้าภายในตัวอาคารตลาด และบางส่วนสร้างแยกทางระบายน้ำขนานไปตามอาคารพาณิชย์ที่ตั้งภายในตลาด

5. การจัดการสิ่งปฏิกูล

การจัดการสิ่งปฏิกูลของเจ้าของตลาดได้จัดให้มีห้องส้วมบริการแก่ผู้ขายและผู้ซื้อที่มาใช้บริการ ซึ่งตั้งภายในบริเวณตัวอาคาร ลักษณะของส้วมเป็นส้วมซึม แยกห้องส้วมชายและหญิง และจัดให้มีอ่างล้างมืออยู่หน้าห้องส้วม อีกทั้งยังได้จัดให้คนทำความสะอาดห้องส้วมเป็นประจำทุกวันในช่วงเย็นก่อนปิดตลาด

6. การจัดการสัตว์และแมลงพาหะนำโรค

เจ้าของตลาดได้ให้ความร่วมมือกับทางเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยการจัดฝึกอบรมผู้ขายในการกำจัดสัตว์และแมลงพาหะนำโรคอย่างถูกต้อง ซึ่งก่อนการกำจัดเจ้าหน้าที่จะประกาศก่อนล่วงหน้า 7 วันก่อนการกำจัด และทางเจ้าหน้าที่ได้แจกกระดาษดักหนูให้ผู้ขายได้ใช้กำจัดหนูอีกด้วย ในการกำจัดสัตว์อื่นๆ เช่น สุนัขและแมวนั้น ทางเจ้าของตลาดได้จัดให้คนงานและยามคอยดูแลและป้องกันไม่ให้สัตว์เหล่านั้นเข้ามาอาศัยอยู่ในตลาด

7. การทำความสะอาดตลาด

การทำความสะอาดของตลาด เนื่องจากตลาดสดเกาะกาเป็นตลาดของเอกชนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเกาะกา ในการล้างทำความสะอาดตลาดตามหลักสุขาภิบาลเจ้าของตลาดจะขอความร่วมมือจากทางเทศบาล ดังนั้นการล้างทำความสะอาดตามหลักสุขาภิบาลจึงไม่ได้มีการล้างเป็นประจำทุกเดือน ซึ่งจะล้างเป็นบางช่วงเท่านั้น ที่ผ่านมานั้นส่วนใหญ่ทางเทศบาลได้ล้างทำความสะอาดให้ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ และทางเทศบาลจะมาทำการล้างในช่วงเย็นหลังจากที่ได้เลิกกิจกรรมทางการค้าขายแล้ว แต่ในปัจจุบันเจ้าของตลาดได้จัดให้คนงานของตลาดล้างทำความสะอาดกันเอง ซึ่งจะทำการล้างทำความสะอาดอย่างน้อยเดือนละครั้ง ซึ่งมีวิธีการทำความสะอาดตลาดตามหลักสุขาภิบาลดังต่อไปนี้

(1) ทำความสะอาดแผงและทางระบายน้ำเสียเก็บกวาดเศษขยะนำไปรวมทั้งไว้ในที่พักขยะของตลาด

(2) กำจัดสัตว์และแมลงพาหะนำโรคที่อาศัยอยู่ในบริเวณตลาด

(3) บนแผงและพื้นของตลาดได้ใช้น้ำผสมผงซักฟอกหรือคลอรีนในการล้างและใช้แปรงช่วยในการขัดถูเพื่อขจัดคราบไขมัน

(4) ใช้น้ำสะอาดฉีดล้างบนแผงและบริเวณพื้นของตลาดเพื่อชำระล้างสิ่งสกปรกต่าง ๆ

(5) ขุดลอกทางระบายน้ำเพื่อนำสิ่งสกปรกที่อุดตันตามท่อออกไปกำจัด

(6) ทำความสะอาดส้วมและอ่างล้างมือ

(7) ล้างทำความสะอาดที่พักขยะและทำการฆ่าเชื้อโรค

8. สุขลักษณะของผู้ขาย

สุขลักษณะส่วนบุคคลของผู้ขายนั้นเจ้าของตลาดได้แจกผ้ากันเปื้อนและหมวกให้แก่ผู้ขายในตลาด เพื่อให้ผู้ขายได้มีสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดีในเรื่องของการแต่งกาย ซึ่งจะมีการแจกให้กับผู้ขายทุกปีละครั้ง และทางเจ้าของตลาดได้ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการให้เจ้าหน้าที่มาทำการตรวจสุขภาพให้แก่ผู้ขายทุกปีอย่างน้อยปีละครั้ง และได้จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ขายในเรื่องของการสุขาภิบาลอาหารที่ถูกต้อง ซึ่งจัดให้มีการฝึกอบรมทุกปีปีละอย่างน้อย 1 - 2 ครั้ง

อาจกล่าวสรุปได้ว่าเจ้าของตลาดเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการรับผิดชอบควบคุมดูแลกิจการให้ถูกสุขลักษณะ และคอยดูแลรักษาความสะอาดภายในตลาดอยู่เสมอ ดังนั้นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเจ้าของตลาดจะต้องรับผิดชอบในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ถูกสุขลักษณะและถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลตลาด

4.4 ความรับผิดชอบของผู้ขายต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมตลาดสดเกาะคา

ในการดำเนินงานของผู้ขายในตลาด ประกอบด้วยกิจกรรมการค้าขายที่ผู้ขายต้องทำเป็นประจำทุกวันในการซื้อสินค้าเพื่อมาจำหน่าย การขนส่งสินค้า การจัดเก็บสินค้า การประกอบและปรุงอาหารของผู้ขายในตลาด ส่วนประกอบต่างๆเหล่านี้ล้วนเป็นกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับภาพรวมคือสิ่งแวดล้อมของตลาด ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความสะอาดและถูกสุขลักษณะของตลาด ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้ขายจะต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าของตลาดในการติดตามผลการดำเนินงานของตน ในการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของตนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตลาดสด ให้ถูกต้องตามหลักสุขภาพตลาดภายใต้ข้อบัญญัติของเทศบัญญัติตำบลเกาะคา ผลการศึกษาจากการใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลแยกวิเคราะห์เป็นประเด็นที่สำคัญต่างๆได้ดังนี้

1. การจัดวางสินค้าและอุปกรณ์

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมผู้ขายที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อการจัดวางสินค้าและอุปกรณ์

ระดับพฤติกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับความรับผิดชอบ
การไม่วางสินค้าเกินขอบเขตร้าน/แผงโดยการต่อเติมสร้างแผงเพิ่ม	3.43	0.88	มากที่สุด
การไม่จัดเก็บอุปกรณ์และภาชนะใกล้ทางเดินเท้า	2.82	1.22	มาก

จากผลการศึกษาในตารางที่ 2 โดยการไม่วางสินค้าเกินขอบเขตร้าน/แผงของต้นมีความรับผิดชอบมากที่สุด ($\bar{X}=3.43$) ส่วนการไม่จัดเก็บอุปกรณ์และภาชนะใกล้ทางเดินเท้ามีความรับผิดชอบมาก ($\bar{X}=2.82$)

2. การจัดการขยะมูลฝอย

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมผู้ขายที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อการจัดการขยะมูลฝอย

ระดับพฤติกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความรับ ผิดชอบ
การเตรียมถังที่มีฝาปิดมิดชิดสำหรับใส่ขยะ	1.91	1.21	มาก
การแยกขยะเปียกและขยะแห้งก่อนนำไปทิ้งที่พักขยะ ของตลาด	2.40	1.14	มาก
การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยนำไปทิ้งที่พักขยะของตลาด หลังจากเลิกขายในแต่ละวัน	1.65	1.07	มากที่สุด

จากผลการศึกษาในตารางที่ 3 โดยการเตรียมถังที่มีฝาปิดมิดชิดสำหรับใส่ขยะมีความรับผิดชอบต่อมาก ($\bar{X}=1.91$) การแยกขยะเปียกและขยะแห้งก่อนนำไปทิ้งที่พักขยะของตลาดมีความรับผิดชอบต่อมาก ($\bar{X}=2.40$) ส่วนการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยนำไปทิ้งที่พักขยะของตลาดหลังจากเลิกขายในแต่ละวันมีความรับผิดชอบต่อมากที่สุด ($\bar{X}=1.65$)

3. การจัดการน้ำดื่มน้ำใช้

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมผู้ขายที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อการจัดการน้ำดื่มน้ำใช้

ระดับพฤติกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความรับ ผิดชอบ
การใช้น้ำสะอาดในการประกอบและปรุงอาหาร	2.48	1.29	มาก
การใช้น้ำประปาของตลาดในการชำระล้างสินค้าและ อุปกรณ์ต่างๆ	1.72	1.10	มากที่สุด

จากผลการศึกษาในตารางที่ 4 การใช้น้ำสะอาดในการประกอบและปรุงอาหารมีความรับผิดชอบมาก ($\bar{X}=2.48$) ส่วนการใช้น้ำประปาของตลาดในการชำระล้างสินค้าและอุปกรณ์ต่างๆมีความรับผิดชอบมากที่สุด ($\bar{X}=1.72$)

4. การจัดการน้ำเสีย

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมผู้ขายที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อการจัดการน้ำเสีย

ระดับพฤติกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความรับ ผิดชอบ
การใช้ตะแกรงหรือตาข่ายในการบำบัดขั้นต้นก่อนเทน้ำทิ้งลงทางระบายน้ำ	2.77	1.29	ปานกลาง
การกำจัดเศษขยะหรือสิ่งปนเปื้อนก่อนเทน้ำทิ้งลงทางระบายน้ำ	2.22	1.19	มาก
การทำความสะอาดทางระบายน้ำบริเวณร้าน/แผงหลังจากเลิกขายในแต่ละวัน	2.33	1.32	มาก

จากผลการศึกษาในตารางที่ 5 การใช้ตะแกรงหรือตาข่ายในการบำบัดขั้นต้นก่อนเทน้ำทิ้งลงทางระบายน้ำมีความรับผิดชอบปานกลาง ($\bar{X}=2.77$) การกำจัดขยะหรือสิ่งปนเปื้อนก่อนเทน้ำทิ้งลงทางระบายน้ำมีความรับผิดชอบมาก ($\bar{X}=2.22$) ส่วนการทำความสะอาดทางระบายน้ำบริเวณร้าน/แผงหลังจากเลิกขายในแต่ละวันมีความรับผิดชอบมาก ($\bar{X}=2.33$)

5. การจัดการสิ่งปฏิกูล

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมผู้ขายที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อการจัดการสิ่งปฏิกูล

ระดับพฤติกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความรับ ผิดชอบ
การช่วยกันรักษาความสะอาดห้องส้วม	2.08	1.18	มาก
หลังจากเข้าห้องส้วมล้างมือให้สะอาดก่อนไปขายสินค้า	1.30	0.51	มากที่สุด

จากผลการศึกษาในตารางที่ 6 การช่วยกันรักษาความสะอาดห้องส้วมมีความรับผิดชอบมาก ($\bar{X}=2.08$) หลังจากเข้าห้องส้วมผู้ขายล้างมือให้สะอาดก่อนไปขายสินค้ามีความรับผิดชอบมากที่สุด ($\bar{X}=1.30$)

6. การจัดการสัตว์และแมลงพาหะนำโรค

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมผู้ขายที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อการจัดการสัตว์และแมลงพาหะนำโรค

ระดับพฤติกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความรับ ผิดชอบ
การป้องกันและกำจัดสัตว์และแมลงพาหะนำโรค	1.91	0.90	มาก
การเก็บภาชนะและอุปกรณ์อย่างเป็นระเบียบไม่มีชอกมูม	1.77	0.92	มาก

จากผลการศึกษาในตารางที่ 7 โดยการป้องกันและกำจัดสัตว์และแมลงพาหะนำโรคมีความรับผิดชอบมาก ($\bar{X}=1.91$) ส่วนการเก็บภาชนะและอุปกรณ์อย่างเป็นระเบียบไม่มีชอกมูมมีความรับผิดชอบมาก ($\bar{X}=1.77$)

7. การทำความสะอาดตลาด

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมผู้ขายที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อการทำความสะอาดตลาด

ระดับพฤติกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความรับ ผิดชอบ
การล้างทำความสะอาดร้าน/แผงหลังจากเลิกขายสินค้า ในแต่ละวัน	1.98	1.08	มาก
การล้างทำความสะอาดร้าน/แผงตามหลักสุขาภิบาล	3.25	1.03	ปานกลาง

จากผลการศึกษาในตารางที่ 8 โดยการล้างทำความสะอาดร้าน/แผงจากเลิกขาย
สินค้าในแต่ละวันมีความรับผิดชอบมาก ($\bar{X}=1.98$) ส่วนการล้างทำความสะอาดร้าน/แผงตาม
หลักสุขาภิบาลมีความรับผิดชอบปานกลาง ($\bar{X}=3.25$)

8. สุขลักษณะของผู้ขาย

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมผู้ขายที่แสดงออกถึง
ความรับผิดชอบต่อสุขลักษณะของผู้ขาย

ระดับพฤติกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความรับ ผิดชอบ
การแต่งกายให้สะอาดเรียบร้อยในขณะที่ขายสินค้า	1.19	0.41	มากที่สุด
การสวมหมวกและผ้ากันเปื้อนในขณะที่ขายสินค้า	2.37	1.30	มาก
การตรวจร่างกายเพื่อตรวจหาโรคติดต่อปีละครั้ง	2.33	1.08	มาก

จากผลการศึกษาในตารางที่ 9 โดยการแต่งกายให้สะอาดเรียบร้อยขณะขายสินค้า
มีความรับผิดชอบมากที่สุด ($\bar{X}=1.19$) การสวมหมวกและผ้ากันเปื้อนในขณะที่ขายสินค้ามีความ
รับผิดชอบมาก ($\bar{X}=2.37$) ส่วนการตรวจร่างกายเพื่อตรวจหาโรคติดต่อปีละครั้งมีความรับผิดชอบ
มาก ($\bar{X}=2.33$)

4.5 ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมตลาดเกาะคา

สิ่งแวดล้อมภายในตลาดสดนั้น นอกจากเจ้าของตลาดจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการรับผิดชอบดูแลบริหารกิจการตลาด ยังมีบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่จะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการรับผิดชอบสถานที่ที่ประกอบกิจกรรมร่วมกัน ในอันที่จะทำให้ตลาดสดเป็นตลาดที่ถูกสุขลักษณะ นั่นก็คือผู้ขายภายในตลาดสด ผู้ขายซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการประกอบกิจกรรมการค้า ในหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นทั้งระบบการค้าส่ง หรือระบบการค้าปลีก ทั้งการขนส่ง การจัดหน้าขาย การประกอบและปรุงอาหารต่างๆ ฯลฯ ซึ่งเป็นกิจกรรมของผู้ขายทั้งสิ้น ในอันที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นภายในตลาด ดังนั้นผลกระทบที่เกิดขึ้นยังส่งผลกระทบต่อผู้ซื้อเช่นเดียวกัน จากผลการศึกษาข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมตลาดสดเกาะคา ผู้วิจัยได้แยกเป็นประเด็นต่างๆมีรายละเอียด ดังนี้

1. สุขลักษณะทั่วไปของตลาด

ผู้ขายได้ให้ความเห็นว่าลักษณะ โครงสร้างของอาคารควรปรับปรุงหลังคาให้มีความกันสาดเพื่อกันฝน การระบายอากาศภายในตลาดค่อนข้างอับ ยังไม่มีการระบายอากาศที่ดีพอ ถึงแม้ว่าจะจัดให้มีพัดลมดูดอากาศแล้วก็ตาม ยังคงมีกลิ่นคาวของอาหารจากการประกอบและปรุงอาหารของผู้ขาย ซึ่งทำให้เกิดความรำคาญแก่ผู้ขายรายอื่น จึงต้องการให้มีการจัดสร้างปล่องควันไว้ประจำสำหรับร้านอาหาร และแผงประจำที่ขายอาหาร โดยเฉพาะพวกปิ้งย่างและทอด ส่วนทางเดินของตลาดแคบเกินไป เนื่องจากทางเดินในส่วนของอาคารพาณิชย์และห้องแถววางสินค้าเกินขอบเขตร้าน/แผงของตน ทำให้กีดขวางทางเดินเท้า ควรจะมีการออกกฎระเบียบให้เข้มงวดมากขึ้น พื้นของตลาดค่อนข้างสกปรกเก็บกวาดเศษขยะไม่สะอาด เนื่องจากมีคนงานเก็บกวาดขยะเพียงแค่วันเดียวเท่านั้น ควรจะมีการจ้างคนงานมาทำความสะอาดมากขึ้นกว่าเดิมและควรจัดจ้างคนที่มีสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดีอีกด้วย

ผู้ซื้อได้ให้ความเห็นว่าควรมีการปรับปรุงทางเดินภายในตลาดในบางส่วน เนื่องจากทางเดินของตลาดค่อนข้างแคบ ทำให้การเดินเลือกซื้อสินค้าไม่ค่อยสะดวกเท่าที่ควร ควรจะมีการออกกฎระเบียบให้เข้มงวดมากขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดการกีดขวางสินค้าที่เกินขอบเขตร้านของผู้ขาย ส่วนพื้นของตลาดมีคราบดำสกปรก และมีเศษขยะหลงเหลืออยู่บริเวณพื้นตลาด ควรจัดให้มีการเก็บกวาดและล้างทำความสะอาดให้มากกว่าเดิม นอกจากนี้ผู้ใช้บริการยังต้องการให้ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรได้จัดระเบียบการจราจรของผู้ขายและผู้ซื้อที่มาใช้บริการให้เข้มงวดมากขึ้น เนื่องจากการจราจรบริเวณด้านหน้าตลาดนั้นค่อนข้างติดขัดมากในช่วงเช้าและช่วงเย็น รวมทั้งต้องการให้เจ้าของตลาดได้จัดระเบียบการจราจรบริเวณลาดจอดรถด้านหลังตลาดให้เป็นระเบียบ

2. ขยะมูลฝอย

ผู้ขายได้ให้ความเห็นว่า การจัดการเก็บขยะของตลาดเกาะคามีคนเก็บกวาดเพียงแค่วันเดียวเท่านั้น ไม่เพียงพอกับขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน อีกทั้งยังเก็บกวาดไม่เป็นเวลาที่แน่นอน อีกทั้งยังเก็บกวาดไม่ค่อยสะอาดเท่าที่ควร จึงทำให้ผู้ขายบางรายที่ต้องขายช่วงเวลาต่อไปนั้น ต้องประสบกับปัญหากองขยะที่เหม็นเน่า เนื่องจากผู้ขายส่วนใหญ่ในตลาดไม่ได้เก็บขยะให้เรียบร้อยและไม่ได้แยกขยะเปียกและขยะแห้ง อีกทั้งเมื่อเลิกการขายในแต่ละวัน ผู้ขายยังไม่ได้นำไปทิ้งในที่พักขยะของตลาด แต่นำไปกองรวมกันไว้ตรงจุดศูนย์รวมที่ใดที่หนึ่งหรือบางรายก็รวบรวมไว้ที่บริเวณข้างร้าน/แผงของตน จึงทำให้พวกสัตว์จำพวก เช่น หนู สุนัข แมว เป็นต้น มาทำการคุ้ยเขี่ยหาอาหาร จึงทำให้พื้นที่บริเวณนั้นยังเกิดความสกปรกมากขึ้น ทำให้สภาพแวดล้อมโดยรวมของตลาดไม่น่าซื้อสินค้าสำหรับผู้ซื้อที่ได้เข้ามาใช้บริการในตลาด ผู้ขายจึงต้องการให้มีการจัดเก็บกวาดขยะเพิ่มเติม และให้มีการจัดอบรมให้คนเก็บมีการจัดเก็บที่ถูกต้องและถูกสุขลักษณะ

นอกจากข้อเสนอแนะข้างต้น อุปสรรคในการรองรับขยะในตลาดไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ขาย เนื่องจากเจ้าของตลาดไม่ได้จัดให้มีถังขยะสาธารณะที่ถูกสุขลักษณะให้เพียงพอกับขยะในแต่ละวัน ผู้ขายจะต้องจัดหาถังขยะไว้สำหรับประจำร้าน/แผงของตน อีกทั้งบริเวณที่พักขยะของตลาด มีจำนวนไม่เพียงพอต่อขยะในแต่ละวัน และยังไม่มียาปิดที่มิดชิดทำให้กลิ่นเหม็นของขยะรบกวนผู้ขายที่มีแผงอยู่ใกล้บริเวณดังกล่าวและยังทำให้เกิดการปนเปื้อนของเชื้อโรคลงสู่แหล่งน้ำของตลาด เนื่องจากที่พักขยะของตลาดตั้งอยู่ใกล้กับถังรองรับน้ำที่มีไว้บริการให้แก่ผู้ขายในตลาด จึงทำให้ผู้ขายประสบกับปัญหาอย่างมาก จึงควรจัดให้มีที่พักขยะที่ถูกสุขลักษณะและเพียงพอกับขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวันของตลาด และควรจัดที่พักขยะของตลาดให้อยู่ไกลออกจากตัวอาคารของตลาดอีกด้วย

ผู้ซื้อได้ให้ความเห็นว่า การเก็บกวาดขยะของคนงานนั้น ไม่มีการเก็บที่ถูกสุขลักษณะ อีกทั้งการแต่งกายและสุขลักษณะส่วนบุคคล และไม่มีความพร้อมในการเก็บกวาดขยะ ดังนั้นควรจัดหาคนงานเก็บกวาดขยะเพิ่มและควรจัดฝึกอบรมการเก็บที่ถูกสุขลักษณะให้แก่คนงานอีกด้วย

3. น้ำดื่ม/น้ำใช้

ผู้ขายได้ให้ความเห็นว่า น้ำใช้ของตลาดเกิดการปนเปื้อนของสิ่งสกปรก ซึ่งเป็นน้ำบ่อที่มีเศษตะกอนของสิ่งสกปรก บางครั้งก็มีน้ำค่อนข้างขุ่นมีสีแดง ผู้ขายไม่สามารถนำมาใช้ล้างภาชนะอุปกรณ์ในการขายของตนได้และไม่สามารถนำมาล้างผักสดหรือผลไม้ ดังนั้นจึงควรให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาตรวจสอบความสะอาดของน้ำบ่อในตลาด และควรปรับปรุงภาชนะที่นำมาใช้รองรับน้ำบ่อให้ถูกสุขลักษณะมากยิ่งขึ้น

ผู้ซื้อได้ให้ความเห็นว่าน้ำใช้ในตลาดนั้นน้ำใช้ของตลาดไม่ค่อยสะอาดเท่าที่ควร เนื่องจากภาชนะที่รองรับน้ำเป็นถังเหล็กและมีสนิมติดเกาะ จึงควรมีการปรับปรุงที่รองรับน้ำให้มีการใช้วัสดุที่ปลอดภัยและแข็งแรง

4. น้ำเสีย

ผู้ขายได้ให้ความเห็นว่าน้ำเสียในตลาดสดเกาะคาส่วนใหญ่เกิดจากการอุดตันของท่อทางระบายน้ำที่ไม่ได้มีการขุดลอกหรือทำความสะอาดอยู่เป็นประจำ อีกทั้งในช่วงฤดูฝนทางระบายน้ำบริเวณตลาดไม่สามารถระบายน้ำได้ทัน และยังมีกลิ่นเหม็นของขยะที่ลอยขึ้นมาจากท่อทางระบายน้ำอีกด้วย ทำให้พื้นตลาดเปียกแฉะและไม่สะอาด ควรจัดให้มีการทำความสะอาดทางระบายน้ำและสร้างบ่อคักไขมันหรือบ่อบำบัดน้ำเสีย

ผู้ซื้อได้ให้ความเห็นว่าในช่วงหน้าฝนนั้น พื้นของตลาดค่อนข้างเปียกแฉะแฉะและมีน้ำท่วมขัง เนื่องจากมีน้ำล้นออกมานอกท่อทางระบายน้ำเป็นบางส่วน ควรมีการปรับปรุงจัดให้มีการทำความสะอาดทางระบายน้ำอยู่เป็นประจำ

5. สิ่งปฏิกูล

ผู้ขายได้ให้ความเห็นว่าห้องส้วมของตลาดสดเกาะคาเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ผู้ขายประสบกับปัญหาอย่างมาก เนื่องจากมีกลิ่นเหม็นมากและยังมีเศษสิ่งปฏิกูลต่างๆปรากฏให้เห็นในห้องน้ำอยู่เป็นประจำ ผู้ขายบางรายไม่ช่วยกันรักษาความสะอาดและยังไม่ได้มีการจัดให้มีการทำความสะอาดทุกวันเป็นประจำอีกด้วย ดังนั้นจึงควรจัดให้มีการทำความสะอาดให้บ่อยครั้งมากขึ้น และควรจัดให้มีคนทำความสะอาดห้องส้วมเพิ่มจากเดิม ซึ่งแต่เดิมมีเพียงแค่นคนเดียวเท่านั้น

ผู้ซื้อได้ให้ความเห็นว่าห้องส้วมของตลาดนั้นค่อนข้างสกปรกมากถ้าไม่มีความจำเป็นเร่งด่วน ผู้ซื้อจะไม่ใช้บริการห้องส้วมของตลาด เนื่องจากห้องส้วมมีกลิ่นเหม็นมากและมีสิ่งปฏิกูลตกหล่นอยู่ตามพื้นห้องส้วม น้ำที่ใช้ชำระล้างมีปริมาณไม่เพียงพอ ดังนั้นควรจะมีการปรับปรุงโครงสร้างของห้องส้วมให้ถูกสุขลักษณะและจัดให้บ่อยครั้งมากขึ้น

6. สัตว์และแมลงพาหะนำโรค

ผู้ขายได้ให้ความเห็นว่าสัตว์และแมลงพาหะนำโรคที่พบเห็นมากที่สุดก็คือแมลงวันที่มีเป็นจำนวนมาก ซึ่งเกิดจากการหมักหมมของขยะที่ยังไม่ได้มีการเก็บกวาด เนื่องจากกองไว้ตามร้าน/แผงของผู้ขาย ทำให้สุนัขและแมวทั้งมีเจ้าของและไม่มีเจ้าของ เดินคุ้ยเขี่ยหาอาหารภายในตลาด ดังนั้นควรจัดให้มีการจัดเก็บขยะให้ถูกสุขลักษณะมีฝาปิด และควรจัดให้คนงานคอยดูแลและควบคุมสุนัขและแมวไม่ให้มาหาอาหารภายในตลาด

ผู้ซื้อได้ให้ความเห็นว่าเนื่องจากแมลงวันในตลาดมีเป็นจำนวนมาก ควรให้ผู้ขายจัดหาตู้ใส่อาหารและภาชนะรองรับที่ถูกสุขลักษณะ สัตว์อื่นเช่น หมา แมว ควรจะมีการป้องกัน

ไม่ควรให้อาหารแก่สัตว์เหล่านั้น เนื่องจากจะทำให้สัตว์เหล่านั้นต้องการที่จะมาในตลาดเพื่อหาอาหาร

7. การทำความสะอาดตลาด

ผู้ขายได้ให้ความเห็นว่าควรจัดให้มีการทำความสะอาดอย่างน้อยเดือนละครั้ง และควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ขายทุกคนช่วยกันรักษาความสะอาดบริเวณร้าน/แผงของตน

ผู้ซื้อได้ให้ความเห็นว่าควรจัดให้มีการล้างทำความสะอาดตลาดให้บ่อยครั้งอย่างน้อยอาทิตย์ละครั้งหรือสองครั้งเพื่อให้ตลาดสะอาดมากขึ้น

8. สุขลักษณะส่วนบุคคลของผู้ขาย

ผู้ขายได้ให้ความเห็นว่าสุขลักษณะส่วนบุคคลของผู้ขายภายในตลาดสดเกาะคานัน การแต่งกายก่อนข้างเรียบร้อยและสะอาด อย่างไรก็ตามควรจะมีการปรับปรุงสุขลักษณะนิสัยในการพูดคุย

ผู้ซื้อได้ให้ความเห็นว่าควรให้ผู้ขายดูแลความสะอาดของร่างกายให้มากขึ้นกว่าเดิม เพราะจะผลถึงคุณภาพสินค้าที่ขายด้วย ซึ่งถ้าหากผู้ขายแต่งกายเรียบร้อยและดูแลรักษาความสะอาดของตนอยู่เสมอ ย่อมทำให้ดึงดูดใจผู้ซื้อให้ซื้อสินค้าของตนอีกด้วย อีกทั้งควรให้ผู้ขายที่ขายอาหารควรมีการสัมผัสอาหารที่ถูกสุขลักษณะ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved